

УДК 619:614.31:616.995:637

Кос'янчук Н.І., к. вет. н, доцент**Тютюн А.І.**, к. вет. н, доцент ©*Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

ПОШИРЕННЯ ЛЕГЕНЕВИХ НЕМАТОДОЗІВ У ПРОДУКТАХ ЗАБОЮ ТВАРИН

Проведено аналіз літератури та дослідження продуктів забою сільськогосподарських тварин на метастронгілоз і диктіокаулоз в Державній лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи №6 ринку «Дарницький» м. Києва. Висвітлені основні ветеринарно-санітарні заходи в боротьбі з нематодозами сільськогосподарських тварин.

Ключові слова: нематодози, яйця, метастронгілоз свиней і диктіокаулоз великої рогатої худоби, профілактичні заходи.

Вступ. У тваринницьких господарствах України нематодози набули значного поширення. Вони можуть проявлятися в різноманітних асоціаціях, що необхідно враховувати при проведенні лікувально-профілактичних заходів [1]. Яйця, які виділяють гельмінти в навколишнє середовище, тривалий час зберігають життєздатність, а при потраплянні до сприятливого організму спричиняють захворювання.

Поширенню збудників нематодозів сприяють порушення ветеринарно-санітарних норм при утриманні та годівлі тварин. Зростання кількості дрібнотоварних господарств призвело до того, що на обмеженій території (приміщення, вигул, випас, водопій) утримуються як різновидові, так різновікові групи тварин. Спільні для домашніх і диких тварин місця вигулу та водопою сприяють зараженню великої та дрібної рогатої худоби, свиней і поширенню ареалу збудників паразитарних захворювань [2], особливо таких, як метастронгілоз свиней і диктіокаулоз великої рогатої худоби.

Нематодозні захворювання мають сезонний характер. Зараження інтенсивніше відбувається наприкінці літа і на початку осені. Після роси і дощу личинки активно мігрують у траві та поїдаються разом з нею тваринами в значній кількості. Пасовища, дрібні водойми, інвазовані личинками гельмінтів, є джерелами зараження тварин усіх вікових груп. Неблагополучною є також заросла чагарниками територія поблизу вигульних майданчиків. Личинки гельмінтів не втрачають життєздатності в порівняно сухих умовах впродовж декількох днів, а за достатньої вологості живуть – 4-6 міс. У зимовий період на пасовищах вони гинуть.

Для самок паразитів характерна статевая депресія – з настанням осінніх холодів вони припиняють відкладати яйця. За доброї вгодованості тварин (восени) захворювання не проявляється, бо личинки перебувають у «дрімотному» стані в лімфатичних вузлах. Навесні в разі зниження

© Кос'янчук Н.І., Тютюн А.І., 2010

резистентності у тварин (неповноцінна годівля, застуда, інфекційні хвороби тощо) личинки руйнують природні бар'єри і мігрують у легені, зумовлюючи клінічні прояви хвороби [3].

Метастронгілез свиней викликається круглими гельмінтами з родини *Metastrongylida*, а диктіокаульоз – *Dictyocaulide*, збудники яких паразитують в бронхах і легенях. Хвороба проявляється, в основному, катаральним бронхітом і бронхоектазією. Діагностують захворювання переважно після забою тварин на основі патолого-анатомічних змін, які виявляють в органах дихання. Під час післязабойного дослідження продуктів забою на метастронгілез в уражених місцях легень можна побачити злегка опуклі, бліді, блискучі з перламутровим відтінком ділянки. Бронхи запалені, просвіт їх звужений і вони заповнені клубками паразитів. При диктіокаульозі під час зовнішнього огляду легень на уражених ділянках можна побачити білуваті або сіруваті затверділі вузлики, розміром від горошини до ліщинового горіха, які містять клубки гельмінтів і велику кількість яєць. У розширених бронхах виявляють живих паразитів, у результаті їх загибелі в паренхімі легень залишаються жовтувато-зелені вузлики, що містять мертвих паразитів.

На слизовій оболонці бронхів спостерігають крововиливи, гіперемію. Відмічають ознаки катарального бронхіту, катаральної або гнійно-некротичної пневмонії. По краю задніх часток легень виявляють ділянку ателектазу. У молодняка великої рогатої худоби ці ділянки бувають великими, на розрізі структура легень зерниста [4]. За хронічного перебігу розвиваються ателектази і емфізема легень.

Економічні збитки при диктіокаульозі великої рогатої худоби складаються із загибелі і вимушеного забою хворих тварин, зниження приросту маси тіла і розвитку молодняка. Погіршується якість м'яса, шкіри, зменшується маса новонароджених телят, збільшуються витрати на лікування і профілактичні заходи [5].

Аналіз статистичних даних ветеринарної звітності стосовно диктіокаульозу великої рогатої худоби за період з 1997 по 2008 рр. показав, що ця інвазія має тенденцію до поширення [6].

За наведений період часу інвазованість великої рогатої худоби зростає у 2,6 рази, при одночасному зменшенні чисельності поголів'я. Найбільша ураженість тварин паразитичними гельмінтами спостерігається у Львівській (1,2%), Закарпатській (0,7%), Житомирській (0,6%), та Рівненській (0,5%) областях.

Найменш інвазованою збудниками диктіокаульозу виявилася велика рогата худоба Донецької (0,004%), Дніпропетровської, Херсонської, Миколаївської, Харківської, Чернівецької (0,1%) областей та АР Крим (0,03%).

Метастронгілез свиней реєстрували у Київській, Полтавській, Чернігівській, Хмельницькій областях. Найураженішими виявились свині 5-6 місячного віку, екстенсивність інвазії - 10,1%, свині на відгодівлі - 8,1%, свиноматки - 2,8%, кнурі-плідники - 3,1 % [7].

Беручи до уваги напружену епізоотичну ситуацію щодо нематодозів тварин на території України та, як вказувалося вище, значну економічну й соціальну проблему, необхідне подальше вивчення особливостей розповсюдження інвазії, визначення патогенного впливу гельмінтів на організм тварин, удосконалення зажиттєвої діагностики та розробки ефективних заходів боротьби з хворобою. Дана проблема залишається актуальною на сучасному етапі і має важливе народногосподарське значення.

Метою роботи було дослідити продукти забою тварин в державній лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи №6, Дарницького ринку м. Києва на диктіокаульоз великої рогатої худоби та метастронгільоз свиней.

Результати дослідження.

Державна лабораторія ветеринарно-санітарної експертизи №6, Дарницького ринку м. Києва проводить дослідження туш забійних тварин, які надходять на 80% від індивідуальних власників Жашківського району Черкаської області і на 20% із Броварського району Київської області.

Аналізуючи дані звітності лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи ринку №6 «Дарницький» м. Києва, за період з 2007 по 2009 рік було досліджено 32960 туш сільськогосподарських тварин, із них: свинячих – 23476, що становить 71,2 % від загальної кількості досліджених і 9484 – яловичих, або 28% (табл 1).

Таблиця 1

Динаміка ураження нематодами продуктів забою сільськогосподарських тварин

Вид тварин	рік	К-сть досліджених тварин	К-сть туш, уражених	% ураження
Ринок «Дарницький»				
Диктіокаульоз великої рогатої худоби	2007	3661	176	4,8
Метастронгільоз свиней		8277	549	6,6
Диктіокаульоз великої рогатої худоби	2008	3218	60	1,86
Метастронгільоз свиней		6644	173	2,6
Диктіокаульоз великої рогатої худоби	2009	2605	94	3,6
Метастронгільоз свиней		8555	206	2,4
Всього		32960	1258	

За ці роки було виявлено 330 випадків ураження туш диктіокаульозом великої рогатої худоби, що становить 1,0% від загальної кількості досліджених і 23476 туш уражених метастронгільозом свиней, або 2,8 %. Необхідно відмітити, що кількість уражених диктіокаульозом туш, згідно статистичних даних від загальної кількості паразитарних захворювань за останні 3 роки коливалася в межах 1,86 - 4,8% (2007- 4,8 %, 2008 - 1,86%, 2009 - 3,6%), а

метастронгіольозом - 2,4 - 6,6%, (2007- 6,6 %, 2008 - 2,6%, 2009 - 2,4%), що вказує на стабільність епізоотичної ситуації з цього захворювання. Пік ураження продуктів забою на нематодози спостерігали в 2007 році. За даними лабораторії ВСЕ № 6 з 2007 по 2009 роки було утилізовно 223,2 кг легенів, що склало 4,0% від загальної кількості усіх утилізованих субпродуктів.

Висновки

1. Поширення нематодозів залежать від природно-кліматичних умов, характеру ведення тваринництва, тривалості використання пасовищ і значною мірою – від екстенсивності та інтенсивності ураження тварин збудниками цих хвороб.

2. Нематодозів можна позбутися, застосовуючи одночасно загальну і специфічну профілактику – комплекс заходів яких ґрунтується на оздоровленні хворих тварин; звільненні середовища (пасовищ, тваринницьких приміщень, водойм, гною) від личинок паразита.

3 метою недопущення гострих спалахів гельмінтозних захворювань необхідно:

- разом з плановими літніми й осінніми дегельмінтизаціями застосовувати антигельмінтики широкого спектру дії. Однак варто пам'ятати, що з кожним використанням лікарських засобів відбувається селекція паразитів, які передають нащадкам свої гени стійкості;

- здійснювати профілактичні обробки з урахуванням технологічного процесу вирощування тварин та циклу розвитку паразитів;

- використовувати препарати однієї групи не довше ніж 2-3 роки, з метою уникнення пристосування до них паразитів;

- застосовувати антигельмінтні препарати, які відповідають настановам і занесені до реєстру ветеринарних препаратів, затверджених Державним комітетом ветеринарної медицини України;

- змінювати пасовища і місця водопою тварин 2-3 рази на сезон, що знизить ризик виникнення захворювання.

Отже, лише при комплексному підході до виконання організаційно-господарських та спеціальних заходів, дотриманні ветеринарно-санітарних норм і правил утримання тварин можна досягти позитивних результатів в боротьбі з нематодозами. Найефективніші протипаразитарні препарати не гарантують ліквідації захворювання без виконання комплексу заходів, серед яких основний – це дезінвазія.

Література

1. Поживіл А.І., Горжеєв В. Концепція боротьби з гельмінтозами тварин //Ветеринарна медицина України. – 2002. - №4. – С.20-21.

2. Динька А.В. Профілактика – запорука здоров'я (щодо організації протигельмінтозних заходів у господарствах Запорізької області) //Ветеринарна медицина України.– 2008.– №8 – С.20.

3. Мальцев К.Л. Способ оздоровлення господарства от диктиокаулеза: практика лечения // Ветеринарний консультант - 2001. - №16. – С. 7.

4. Дегтяревская Т.Ю., Мальцев К.Л. Патоморфология легких и печени при диктиокаулезе овец после лечения гелмицидом // Ветеринарна патология. – 2008. - №3. – с. 32-33.
5. Волошина Н.О. Полімеразна ланцюгова реакція в діагностиці диктиокаульозу ВРХ // Ветеринарна медицина України. – 2003. - №11. – с. 20-21.
6. Неволько О.М., Супрун М.М. Диктиокаульоз: діагностика, лікування, профілактика в господарствах Черкаської області // Ветеринарна медицина України. – 2009. - №7. – С. 14-15.
7. Сорока Н.М., Дідаш К.В., Семенко О.В. Інвазованість свиней нематодами в різних областях України // Науковий вісник НАУ.-К., 2008.-№127.- С.274-275.

Summary

Kos'yanchuk N.I., k.vet.s., associate professor

Tyutyun a.I., k.vet.s., associate professor

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

DISTRIBUTION OF LUNG NEMATOSIS BY PRODUCTS OF SLAUGHTER ANIMALS

Analysis of literature and research of products of slaughter farm animals on metastrongylosis and dictyocaulosis was conducted at state laboratory of veterinary-sanitary expertise № 6 of market "Darnytskyi" in Kiev. Major veterinary and sanitary measures of combate against nematosis of farm animals are detected.

Keywords: *nematosis, helminth eggs, metastrongylosis of pigs and dictyocaulosis of cattle, prophylactic measures.*

Стаття надійшла до редакції 16.03.2010